

Bogdan Petru Niculică, *Din istoricul preocupărilor arheologice în Bucovina. Societatea Arheologică Română*, Suceava, 2009, 181 p., 22 pl.

Arheologia românească este în continuare o știință fără o istorie proprie. În pofida unor eforturi individuale, al căror număr este în ușoară creștere în ultimul deceniu (amintim volumul documentar datorat lui Alexandru Păunescu, *Din istoria arheologiei românești pe baza unor documente de arhivă* sau monografia Grigore G. Tocilescu și Cestiunea Adamclisi, autori Vasile Barbu și Cristian Schuster), dar și a unor inițiative colective datorate unor proiecte de anvergură (AREA IV, *Arheologi fără frontiere*), ne lipsește imaginea de sinteză asupra științei noastre.

Volumul prezentat în rândurile de mai jos, chiar dacă nu acoperă această lipsă majoră, aduce o contribuție importantă și, în aceeași măsură, interesantă la istoria arheologiei românești.

Contribuția domnului Bogdan Petru Niculică, cercetător la muzeul din Suceava, este cu atât mai valoroasă cu cât aduce în discuție spații care astăzi, din păcate, nu se mai află în granițele țării noastre.

Volumul, deschis de un *Cuvânt înainte* (p. 7–10), semnat de Dumitru D. Boghian, în care sunt arătate preocupările autorului pentru istoria arheologiei și este subliniată importanța temei pentru disciplina noastră, are patru capitole, urmate de o bibliografie și o sumă de anexe – planșe, rezumat în limba engleză, index.

Urmează *Introducerea* autorului (p. 11–16), în care sunt prezentate sursele documentare folosite, precum și câteva date importante despre principalii actori pe scena arheologică bucovineană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Capitolul 1 (p. 17–71), intitulat *Începuturile arheologiei în Bucovina. Cercetări, societăți, muzee*, debutează cu o prezentare generală a situației arheologiei pe teritoriul românesc în sec. XIX și începutul secolului al XX-lea, insistându-se pe marile realizări instituționale – înființarea muzeelor de istorie naturală de la Iași (1834) și București (1834), a celui de Antichități de la București (1864) sau a *Comisiunii Monumentelor Istorice* (1892). Sunt amintite de asemenea activitatea lui Alexandru Odobescu și Grigore Tocilescu în Muntenia și Dobrogea,

Ackner și Goos în Transilvania, ca și importante cercetări de la Cucuteni, prezentate în epocă, la al zecelea Congres de Antropologie și Arheologie Preistorică (CIAAP) de la Paris, de către Grigore C. Buțureanu.

În descrierea preocupărilor arheologice din Bucovina, autorul începe cu anul 1828, când autoritățile imperiale de la Viena emit o dispoziție ce privea patrimoniul arheologic și istoric, document pe care autorul l-a identificat într-o arhivă parohială și pe care-l prezintă *in extenso*. Tot la Viena apar și o serie de organisme, precum *Comisia centrală pentru artă și monumente istorice* (1856), a căror activitate va impulsiona cercetarea arheologică din Bucovina și va facilita apariția unor structuri similare locale.

În continuare, autorul prezintă cronologic aceste organizații, începând cu *Societatea Muzeului Siret*, condusă cu mult entuziasm de ofițerul Josef von Gutter, primar al orașului Siret între 1870–1872. Societatea a activat timp de 15 ani, până în 1884–1885, adunând o colecție impresionantă de obiecte arheologice și repertoriind foarte multe situri și monumente arheologice, încetându-și însă activitatea la moartea lui von Gutter. Mai departe, sunt prezentate cercetările lui Raimund Kaindl, Neculai Beldiceanu și Josef Szombathy, primul fiind legat de Universitatea Franco-Iosefină de la Cernăuți, în timp ce ultimul reprezenta Societatea Antropologică din Viena.

Capitolul se încheie cu prezentarea perioadei de început a Muzeului Țării Bucovinei din Cernăuți și a Muzeului orașenesc Suceava, ambele înființate ca urmare a eforturilor intelectualilor bucovineni. O atenție specială este acordată unor arheologi și istorici amatori, cum au fost preotul Vasile Tomiuc din Bădeuți sau Isidor, cavaler de Onciul.

Capitolul 2 (p. 73–115), intitulat *Societatea Arheologică Română din Bucovina*, prezintă întâi personalitatea și activitatea lui Dionisie Olinescu, fondatorul acestei societăți. La inițiativa acestuia este înființată, în 1886, Societatea Arheologică Română din Bucovina

(SARB), care va prelua patrimoniul Societății Muzeului Siret și va desfășura o fructuoasă activitate arheologică în Bucovina. Din păcate, ca și în cazul societății din Siret, și SARB își încetează activitatea odată cu plecarea din Bucovina a lui Dionisie Olinescu și la Pătrăuți a preotului Constatin Morariu, secretarul SARB, arheolog și colecționar amator, a cărui activitate este și ea prezentată în finalul capitolului. Tot la final, autorul prezintă și câteva date despre relațiile SARB cu instituții similare din Italia, Rusia sau Germania.

Capitolul 3 (p. 117–145) este o republicare a importantului și relativ puțin cunoscutului studiu al lui Dionisie Olinescu, intitulat *Charta archeologică a Bucovinei*, apărut pentru prima oară în 1894, în „Buletinul Societății Geografice Române”. Studiul, păstrând stilul epocii, prezintă, într-o primă parte, un istoric al cercetărilor arheologice în Bucovina și, în a doua parte, un repertoriu al siturilor arheologice și al monumentelor istorice din aceeași regiune. În afara textului propriu-zis, nu există alte anexe (hărți, fotografii) sau adnotări. Adăugarea unui minim aparat critic, în care să fie aduse lămuriri despre soarta ora dintr-o descoperire menționată în text sau despre localizarea unei părți a punctelor arheologice descrise, considerăm că ar fi reprezentat un argument în plus în favoarea importanței acestui studiu pentru istoria arheologiei bucovinene.

Capitolul 4 (p. 147–149) este dedicat unei scurte expuneri de *Concluzii*. Autorul insistă asupra personalității lui Dionisie Olinescu și a importanței activității sale în câmpul arheologic

în epoca de început a dezvoltării acestei științe pe teritoriul românesc. Pentru aceeași epocă, autorul amintește și cercetările din zonă ale lui Josef Szombathy, Raimund Kaindl, Ernst von Stern, Hubert Schmidt, Karl A. Romstorfer sau cele din zone mult mai îndepărtate, cum ar fi de la Cnossos, Troia, Micene, Tirint, toate contemporane cu activitatea lui Dionisie Olinescu.

Volumul se încheie cu lista abrevierilor (p. 151–153), o bibliografie extinsă (p. 155–165), rezumatul în limba engleză (p. 167–173), un index (p. 175–181) și o secțiune de anexe în care sunt grupate mai multe fotografii ale principalilor intelectuali amintiți în volum și câteva reproduceri de documente și publicații arheologice ale epocii, din păcate, nenumerate și fără trimiteri corespunzătoare în text.

În pofida unor mici scăpări tehnice, volumul de față reprezintă, fără îndoială, o contribuție foarte importantă pentru istoria arheologiei românești și a arheologiei bucovinene în particular. Prezentarea clară și detaliată făcută de autor mișcării arheologice din Bucovina are meritul de a dezechilibra ușor imaginea centralistă a istoriei arheologiei românești, punând în valoare și aducând la lumină importante rezultate ale cercetărilor din epocă. Ele sunt datorate uneori unor amatori entuziaști, dar nu mai puțin riguroși, animați de pasiunea pentru știință și de un sincer patriotism.

Cătălin I. Nicolae

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”,
București; e-mail: nicotk@gmail.com.

Mihai Bărbulescu, *Inscripțiile din castrul legionar de la Potaissa – The Inscriptions of the Legionary Fortress at Potaissa*, Editura Academiei Române, București, 2012, 290 p.

Cercetarea castrelor romane din Dacia a început cu adevărat abia în anii '70 ai secolului „trecut”; cele mai multe sunt opera generației de acum deja septuagenare. Tânărul și pasionatul cercetător de atunci, Mihai Bărbulescu, a avut curajul de a începe investigarea unuia dintre cele mai importante obiective militare din Dacia; cu atât mai mult, dacă unii ne mai amintim că existau unele îndoieli, legate de intenția amplasării în spațiul castrului legionar a unor obiective industriale. În realitate, cercetarea a beneficiat de un spațiu considerabil, liber de construcții moderne,

ceea ce a oferit colegului Mihai Bărbulescu, timp de patru decenii (1970–2010), șansa unor ample săpături. Ele au fost urmate, periodic, de un număr important de rapoarte și alte publicații¹. Cea mai

¹ Reținem pe cele mai importante, aparținând lui Mihai Bărbulescu: *Din istoria militară a Daciei romane. Legiunea V Macedonica și castrul de la Potaissa*, Cluj-Napoca, 1967; *Potaissa. Studiu monografic*, Turda, 1994; *Das Legionslager von Potaissa (Turda) – Castrul legionar de la Potaissa*, Zalău, 1997.